

magyarázója legyen. Darwin óta számos új tény merült fel, melyek nemcsak megerősítették tanát, de új világosságot vetettek több oly fontos kérdésre, melyeket Darwin kétségben vagy homályban hagyott. Vegyük csak a variációk tényét; tény tudniillik az, hogy az egymást váltó nemzedékek s szülőik közötti általános hasonlóság mellett egyuttal nagy köztük a különbség, mely tág tért nyit a természetes kiválasztás munkásságára. Darwin, nyilván látnivaló, még nem látta be az ekként előállítható variációk roppant számát. Wallace már most nemcsak kimutatja, de be is bizonyítja, újabb vizsgálódások alapján, hogy minden egyén valamely organumán sokkal gyorsabb különülés állhat elő, mint Darwin sejtette. De más tekintetben számos új vizsgálódás alapján bebizonyította Wallace a darwinismus igazságát és szépségét.

Nem szabad azonban azt gondolni, hogy Wallace teljesen mellőzte a bírálatot. Több ponton, melyekre az újabb vizsgálódás új világosságot vetett, kijelöli a szükséges módosítást, egy ponton pedig határozottan kifejezi Darwintól való eltérését. A mellett tüzetesen foglalkozik a Darwin elméletét tovább fejleszteni kívánó, vagy támadó írókkal s teszi mindezt oly hangon, mely neki, a Darwinismus társ-felfedezőjének teljes becsületére válik.

Minden olvasó különös érdeklődéssel fordul a könyv utolsó fejezetéhez, melyben Wallace a darwinismusnak az emberre alkalmazását találja s mely fejezetben saját felfogását viszi keresztül, azt tudniillik, hogy az eredeti ember Ázsia ama roppant fensikjén jöhetett létre, mely Perzsiától, Tibeten és Sziberián át Manchuriáig terül el s javalja, hogy ásatások történjenek sub-fossil ember maradványok fölfedezésére.

A philosophiai folyóiratokból.

I. *Philosophische Studien, herausgegeben von Wilhelm Wundt.* 5. köt. 2., 3. és 4. füz. 1888—1889.

Tartalom: 2. füzet. Die Lehre von Willen in der neueren Psychologie. I. *Oswald Külpe.* — Die Abhängigkeit zwischen Reiz und Empfindung. II. Von Dr. *Julius Merkel.* — Statistische Untersuchungen über Träume u. Schlaf. Von *Friedr. Heerwagen.* — Drei Briefe von Joh. Friedr. Herbart. — 3. füzet. Biologische Probleme. von *W. Wundt.* — Die Lehre von Willen in der neueren Psychologie. II. (Schluss.) *Oswald Külpe.* — Über die Helligkeitsempfindung in indirecten Sehen.

Von *A. Kirschmann* (mit 7 Holzschn.). — 4. füzet. Die Abhängigkeit zwischen Reiz u. Empfindung. III. Von Dr. *Julius Merkel*. — Untersuchung über die Empfindlichkeit des Intervallsinnes. Von *Iwan Schischmánov*. — Über die scheinbare Grösse der Gegenstände u. ihre Beziehung zur Grösse der Netzhautbilder. Von Dr. *Götz Martius*. — Die Seelenthätigkeit in ihrem Verhältniss zum Blutumlauf u. Athmung. Von Prof. Dr. *Ernst Leumann*. — Der mathemat. Zahlbegriff und seine Entwicklungsformen. Von *Walter Brix*.

II. *Philosophische Monatshefte*, redig. und herausgeg. von Prof. Dr. *Paul Natorp*. XXV. k. 5—10. füzet.

Tartalom: 5—6. füzet. Der Widerspruch in theoretischer und praktischer Bedeutung. I. Von *F. Standinger*. — Psychologie der komik. V. Von *Th. Lipps*. — Könyvismertetés: *A. Richl*. Der philos. kritic., megbeszéli *Schuppe*. — 7—8. füzet. Der Widerspr. in theor. und prakt. Bedeutung. II. (Schluss) von *Standinger*. — Psychologie der Komik. V. (Schluss) von *Th. Lipps*. — Könyvismertetés: *Glogan G.* Das Wesen u. die Grundformen des bewussten Geistes (Erkenntnistheorie und Ideenlehre), bírálja *Siebeck H.* — 9—10. füzet. Vorbemerkungen zur Erkenntnistheorie. Von *A. Lasson*. — Krit. Betrachtungen über die Wahrscheinlichkeitsrechnung von *A. Elsass*. — Könyvism. *A. Dorner*. Das menschliche Erkennen; ism. *G. Knauer*. — *Münsterberg H.* Die Willenshandlung; ism. *Th. Ziehen*. — Valamennyi füzet sok új könyvnek tartalmát közli kivonatossan s bibliographiája dr. *Fr. Ascherson* szokott pontosságával s kimerítő terjedelemmel van összeállítva.

Bölcsészeti előadások a budapesti kir. tud. egyetemen az 1889—90. tanév első felében.

Általános neveléstan, heti 3 órán, *Lubrich Ágost*-tól. Általános tanítástan, heti 2 órán *Ugyanazon tanártól*.

Ethika (egszersmind philos. bevezetés a politikai tudományokba és a paedagogiába), heti 4 órán, dr *Medveczky Frigyes*-tól. Philosophiai Seminarium. I. Cursus. Philosophiai gyakorlatok és dolgozatok, hetenkint 2 órán. *Ugyanazon tanártól*. Philosophiai Seminarium. II. Cursus. Paedagogiai elméletek tanulmányozása, heti 2 óra. *Ugyanazon tanártól*.

Esthetika. (A rendszeres tárgyalás folytatása: az érzéstan alapján a szép főformái, heti 3 óra, dr *Beöthy Zsolt*-tól.

Ethika, heti 4 óra dr *Pauer Imr*é-től. Psychologia (tanárjelöltek igényeihez alkalmazottan) heti 2 óra. Ugyanazon tanártól. A philospaedagogiai kapcsolatos történelméből az utolsó időszak, heti 2 óra. Ugyanazon tanártól.

Ethika, különös tekintettel történetére, heti 4 óra, dr *Kármán Mór*-tól. Bevezetés a philosophiába, az egyes problémák és történetük, Ugyanazon tanártól.

Bevezetés a philosophiai tanulmányokba, heti 1 óra, dr *Alexander Bernát*-tól. Logika, heti 2 óra. Ugyanazon tanártól.

Philosophiai conversatorium, Kant. Die Religion innerhalb der Grenzen der blossen Vernunft, heti 1 óra, dr *Bánóczy József*-től.

Nevelés- és oktatástan történelme. Ujkor, heti 4 óra, dr *Bokor József*-től.

Hittudomány-bölcselet, heti 2 óra, dr *Kanyurszky György*-től.

Jogbölcselet, heti 5 óra, dr *Schnierer Aladár*-től.

Jogbölcselet, heti 5 óra, dr *Pulszky Ágost*-től.

Bölcseleti bevezetés a társadalmi tudományokba, heti 2 óra, dr *Pikler Gyulá*-től.

Válogatott kérdések az észjog köréből, heti 2 óra, dr *Csarada János*-től.

Az Akadémiából.

A magy. tud. Akadémia II. osztályának okt. hó 11-iki ülésén *Pauer Imre* rendes tag olvasta föl székfoglaló értekezését: «Uj álláspont, módszer és irányelvek az etikában» czimen. Az értekezés sajtó alatt van s annak bővebb ismertetését megjelenése után fogjuk adni.

*

A magy. tud. Akadémia ez idei pályázatán a Bézsán-féle jutalomkérdésre egy pályamű érkezett: «A lélektan rendszere nyolcz kötetben». Ha e munka beválik, a czim után ítélve, nagy nyeresége lesz a magyar philosophiai irodalomnak.

A vallás- és közokt. magy. kir. ministerium 1890. évi költségvetéséből.

A vallás- és közokt. magy. kir. ministerium 1890. évi költségvetésében 3. cím 2. rovat alatt a tanárképző intézetnél 400—400 frtnyi költségtöbblet van felvéve. E többletet akként indokolják: «A tanárképző intézetnél mutatkozó 400 frtnyi költségtöbbletet a *philosophia*

tanára számára előírányzott tiszteletdíj okozza. Az újabb tanárvizsgálati szabályzat ugyanis megszüntette a bölcsészetnek a tanárképesítésnél eddig fennállott alárendelt helyzetét s azt a szaktárgyak közé emelvén, annak képviseltetéséről mindkét tanárképzőnél gondoskodni kellett».

A 3. cím 4. rovatánál, a kolozsvári egyetem tanárképző intézete vonatkozólag pedig az indokolás ekként hangzik: «Az ezen rovatnál mutatkozó 800 frtnyi többlet, úgy, mint a budapestinél, abban találja magyarázatát, hogy a philosophia előadására 400 frt tiszteletdíjjal *egy új tanár* alkalmazása van czélba véve».

Csak helyeselnünk lehet a tanügyi kormány amaz intézkedését, melylyel a philosophia ügyét, noha ily parányi mértékben is, felkarolni akarja. Szembeötlő azonban az indokolás ama kétféle módja, mely a föntebbi idézetekben olvasható. Mig ugyanis a kolozsvári egyetemre vonatkozólag, hol összesen egy philosophiai tanár van, az indokolás határozottan megmondja, hogy új tanár alkalmazása van czélba véve, addig a budapestinél, hol pedig a philosophiának két rendes tanára van, az indokolás azt mondja, hogy a 400 frtos tiszteletdíj «a philosophia tanára számára» van előírányozva. Ez úgy hangzik, hogy Budapesten nem szándékoznak új tanerőt alkalmazni a philosophia tanítására; és még úgy is hangzik, mintha a hivatalos indokolás az egyetemnek csak egyik philosophiai tanárát tartaná szembe előtt.

A philosophia világirodalma

az 1887. és 1888. évben.

(Harmadik közlemény.)

Psychologia és anthropologia.

Archiv für Anthropologie. Zeitschrift für Naturgeschichte und Urgeschichte des Menschen. Herausgegeben von L. Lindenschmit und J. Ranke. Braunschweig, Friedrich Vieweg und Sohn. 31 m.

Archiv, internationales, für Ethnographie. Red.: J. D. E. Schmeltz. Leipzig, C. F. Winter'sche Verlagshandlung, pro 1—60. Heft. 21 m.

Austen's J.: Sense and sensibility. New edition. 8. 1 s. sewed, 2 s. cloth (Cowel's Red Library).